
EL PARC DEL MONTNEGRE I EL CORREDOR

Dossier de l'educador

**Parc del Montnegre
i el Corredor**

**Diputació
Barcelona**

Xarxa de Parcs Naturals

1. EN PEP CARBÓ ENS EXPLICA EL PARC

L'exposició

«Parc del Montnegre i el Corredor» és una exposició que té com a objectius donar a conèixer la gestió i els valors naturals i culturals d'aquest espai natural protegit i apropar-lo a la població visitant, en especial als escolars. Al llarg de l'exposició, en Pep Carbó, un carboner que pretesament va viure a finals del segle XIX, obrirà les portes del Parc als visitants.

El dossier

Aquest *Dossier de l'Educador* presenta els continguts íntegres de l'exposició per tal que els docents que acompanyin el grup d'escolars tinguin accés previ als continguts i puguin preparar adequadament la visita. Al mateix temps, el quadern fa alguns aclariments per interpretar els continguts de l'exposició, que es detallen en la taula següent. El treball es complementa amb les activitats del dossier de l'alumne corresponent.

Els continguts de l'exposició

Presentació	En Pep Carbó presenta el Parc
El Parc a traç gruixut	Geografia i climatologia
Aigua que fa paisatge	Els ecosistemes d'aigua
El Parc amb els sentits	Els alzinars i altres boscos del Parc: aromes, colors i moviments
Vincles vius	L'equilibri dels hàbitats i la seva alteració per plagues i malures
Bestiari secret	La fauna
Món de pedra	La geologia del Parc i el seu aprofitament econòmic
La petja humana	Les construccions neolítiques, romanes i medievals
Viure al Parc	L'activitat econòmica tradicional
Un parc per a tothom	La gestió del Parc: la conservació, l'ús públic i el desenvolupament econòmic
Elements de suport	Continguts
El quiosc del Montnegre i el Corredor. Torre prismàtica amb:	Joc interactiu «Et posem a prova»
	Dispensador de fullets del Parc
	Llapis, llibreta i bústia per a comentaris, suggeriments i dibuixos
Joc de les parelles	Taula amb joc de fusta
Pantalla amb audiovisual	"Benvinguts al Parc del Montnegre i el Corredor"

Benvinguts al Parc!
Hola, em dic Pep Carbó
i soc carboner.

Voleu que us ensenyi el Parc?
Doncs seguieu-me!

Et posem a prova

Al final del recorregut, l'exposició proposa als alumnes un joc interactiu no digital per aprofundir en el coneixement de la natura del Parc, que consisteix a saber, d'una llista de deu animals, quins són mamífers i quins són amfibis.

ANIMAL	RESPOSTA	SOLUCIÓ
Talpó	Mamífer	
Fagina	Amfibi	
Tritó verd	Amfibi	
Conill	Amfibi	
Tòtil	Mamífer	
Gripau	Amfibi	

2. EL PARC A TRAÇ GRUIXUT

Descripció del plafó

En aquest plafó, en Pep Carbó ens dona les dades generals del Parc –superfície, situació, climatologia...– i una primera impressió dels dos massissos que el formen: el Montnegre i el Corredor. A més, ens convida a fer-hi un passeig introductori.

Les dades geogràfiques

El Parc està situat a la Serralada Litoral Catalana. La Mediterrània i la depressió vallesana el limiten longitudinalment, mentre que la riera d'Argentona i la Tordera ho fan transversalment.

El Parc té una superfície de poc més de 15.000 hectàrees, que pertanyen a tretze municipis de les comarques del Maresme, el Vallès Oriental i la Selva: Arenys de Munt, Dosrius, Fogars de la Selva, Llinars del Vallès, Mataró, Palafolls, Pineda de Mar, Sant Cebrià de Vallalta, Sant Celoni, Sant Iscle de Vallalta, Tordera, Vallgorguina i Vilalba Sasserra.

Gairebé el 90% de la superfície correspon a zones forestals. La resta són conreus (4,26%), petites urbanitzacions als límits del Parc (3,97%) i prats i erms (2,80%) dedicats a la pastura dels ramats d'ovelles i cabres.

Els assentaments humans habitats tot l'any dins del Parc són escassos. Les persones el freqüenten, sobretot, en caps de setmana i altres dies festius.

Un Parc, dos massissos

El Parc és un espai protegit amb uns valors ecològics i culturals excepcionals, i està format pels massissos del Montnegre i el Corredor, que es troben al coll de Collsacreu. El Montnegre és costerut, fosc i feréstec, mentre que el Corredor és suau, lluminós i acollidor. Tots dos estan constituïts majoritàriament per granit, si bé la part alta del Montnegre conté també material pissarrós, que li dona un to més fosc.

El sector del Parc que mira al Vallès és més fred i humit que el que mira al Maresme, més suau i sec. En conjunt, però, i tret dels mesos d'estiu, el Parc conté un bon nivell d'humitat, que permet sustentar una vegetació densa i rica, fins al punt que a vegades ens recorda boscos centreeuropeus.

Un passeig pel Parc

En Pep Carbó ens convida a passejar pel Parc mitjançant un vídeo. És una passejada tranquil·la, sense cap més pretensió que fer una primera aproximació als elements més interessants del seu patrimoni cultural i natural.

Gaudiu-ne!

EL PARC A TRAÇ GRUIXUT

El Parc està format per dos massissos que és com si fossin germans, el germà gran seria el Montnegre i el petit, el Corredor. I com acostuma a passar, cada germà té les seves peculiaritats.

El Montnegre, situat a llevant, és costerut, fosc i solitari; el Corredor, a ponent, és suau, lluminós i acollidor. Però tots dos formen un gran tapis de color verd només trencat de tant en tant per alguna església o per algun mas envoltat de camps.

DADES GEOGRÀFIQUES DEL PARC

Saps quant és una hectàrea (ha)?

Una hectàrea és una unitat de superfície que equival a 10.000 m². Aproximadament, és el camp de futbol de la Lliga de Futbol Professional.

Superfície protegida: 15.010 ha

Situació: Serralada Litoral

Límits naturals: riera d'Argentona / la Tordera / depressió del Vallès / plana Litoral i mar Mediterrània

Altitud màxima: Turó d'en Vives (760,3 m)

Ens gestora: Àrea d'Infraestructures i Espais Naturals de la Diputació de Barcelona

Església de Sant Llop d'Hortsavinyà (RD)

UN PASSEIG PEL PARC

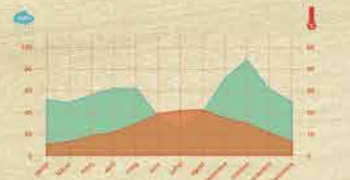
MONTNEGRE FERÉSTEC, CORREDOR AMABLE

Els massissos del Montnegre i el Corredor són bàsicament de granit; però la part alta del Montnegre conté també material pissarrós i això el fa més abrupte que el Corredor, que és més suau i arrodonit.

Les roques del Montnegre són negres i brunes, mentre que al Corredor són molt més clares. El sector del Parc que mira al Vallès és més fred i humit que el que mira al mar, més suau i sec.

Diagrama ombrotèrmic

Aquest diagrama ens mostra el clima del Parc. La línia superior (verda) representa la temperatura mitjana mensual i la línia inferior (verda) representa la precipitació mensual. La temperatura mitjana anual és de 12°C. La precipitació anual és de 1.200 mm.

(RD)

3. AIGUA QUE FA PAISATGE

Descripció del plafó

Aquest plafó està dedicat a l'aigua, present a tot el Parc. Pel seu límit nord hi discorre un riu, la Tordera, de règim irregular, que neix al massís veí del Montseny, i pertot arreu baixen corrent avall rieres i torrents –molt eixuts, però, la major part de l'any. A més, s'hi han construït basses de rec i petits embassaments per regar en època de sequera. Finalment, les masses d'aire humit es refreden i generen boires de marinada que es queden atrapades a la muntanya i les valls; són les anomenades *celles del Montnegre*.

Les celles del Montnegre

És molt freqüent que el Montnegre estigui sota la boira. Aquesta muntanya fa de muralla enfront dels vents humits del litoral, els quals, en haver d'eleva-se, generen boires que s'arrapen a la façana de la muntanya. Les boires aporten humitat, però sobretot eviten la pèrdua d'aigua per transpiració que pateixen les plantes en condicions seques. La forma allargassada i prima d'aquestes boires ha inspirat que popularment rebin el nom de *celles de muntanya*.

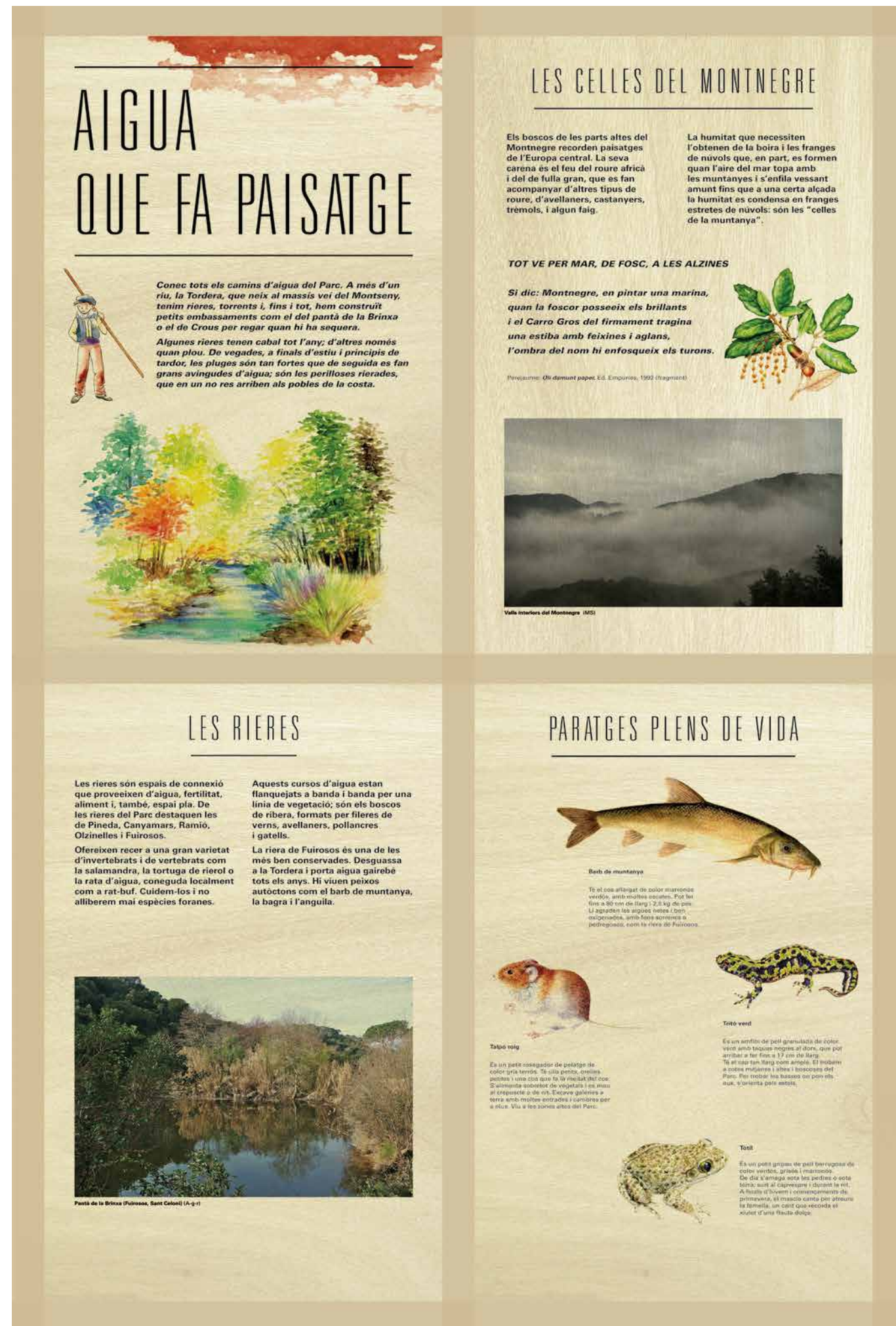
Les rieres

El Parc està solcat per un bon nombre de torrents i rieres. Entre els torrents destaquen els de Montnegre i de Maribaus. Entre les rieres, les de Ca l'Arenes, Pineda, Canyamars, Ramió, Rimbles, Montalt, Olzinelles i Fuirosos. Algunes mantenen el cabal tot l'any; d'altres només quan plou. De vegades, a finals d'estiu i principis de tardor, les pluges són tan fortes que de seguida es formen grans avingudes d'aigua; són les perilloses rierades, que en un no res arriben als pobles de la costa. A les rierades, a Tordera les anomenen *torderades*.

Paratges plens de vida

Les rieres constitueixen un corredor biològic de primer ordre i un hàbitat important per a la fauna, tant invertebrats com vertebrats. Hi viuen la salamandra, la tortuga de rierol, la rata d'aigua, el barb de muntanya, el talpó roig, el tritó verd o el tòtil. El plafó descriu amb un text i una il·lustració aquests darrers quatre animals.

Les rieres estan flanquejades a banda i banda per una línia de vegetació; són els boscos de ribera, formats per fileres paral·leles d'arbres caducifolis com verns, avellaners, pollancre i gatells.

4. EL PARC AMB ELS SENTITS

Descripció del plafó

En Pep Carbó ens explica com són els principals boscos del Parc, que, junts, componen una simfonia de colors: a la part solella (o solana), alzinars, sureres i pinedes; a la part baga (o obaga), sobretot roures, castanyers i trèmols al cim i boscos de ribera a les fondalades. Però de tots aquests arbres destaca l'alzina, a la qual es dedica un sector d'aquest plafó. Per últim hi trobem també un joc interactiu en què l'olfacte i la manipulació tenen un paper protagonista.

Un món d'aromes

El plafó ens planteja el joc de les fragàncies, a través del qual gaudim de tres olors molt freqüents al Parc: l'olor de bolets, la de rementerola, que és una herba aromàtica, i la de la resina dels pins pinyoners. Tant l'olor de resina com de rementerola provenen dels olis essencials d'aquestes plantes. Sovint, aquesta característica s'ha intentat explicar com una estratègia adaptativa, per bé que no hi ha conclusions definitives. En tot cas, el gust fort de les essències, unit a la consistència llenyosa d'aquestes plantes, les fa menys atractives als herbívors.

L'alzina: matriarca del bosc

L'alzina (*Quercus ilex*) és l'arbre dominant del Montnegre, sobretot a l'interior del massís. El seu poder prové del control de la llum del sol, que a penes es pot filtrar entre la seva capçada sempre verda. Per això l'estrat herbaci dels alzinars és pobre i poc desenvolupat. Hi trobem, això sí, lianes i arbustos, que fan el bosc difícilment penetrable.

Les fulles de l'alzina són perennes, d'un color verd fosc. Tenen l'anvers coriaci i el revers cobert de berrissol, característiques que li eviten una transpiració excessiva durant els estius secs de la Mediterrània. La fusta d'alzina era la base tradicional per a l'elaboració del carbó vegetal.

L'alzinar, conegut localment com *aulet*, constitueix el marc de complexes relacions entre tots els organismes que el componen. Moltes espècies ofereixen oportunitats a d'altres i la fauna requereix determinades adaptacions per desenvolupar-se en un ambient tan específic. Tot i que són difícils de veure, sovint els animals ens deixen rastres de la seva presència. Si parem l'orella, de ben segur que sentirem el cant del gaig. Tampoc és difícil observar l'esquirol saltant amb agilitat de branca en branca, o les pinyes que ha rosegat per extreure'n els pinyons i que ha deixat caure a terra.

EL PARC AMB ELS SENTITS

A la tardor, quan camino pels cims del Parc els peus arrossegueu un gran tou de fullaraca dels roures, els avellaners i castanyers i algun cirerer. I és que el 95% del Parc és bosc!

Quan haig d'anar a la costa, baixo per la solella entre alzines, de vegades barrejades amb sureres, d'altres amb pins pinyers, fins que més avall ja tot són pins, talment com grans bolets de color verd.

En altres ocasions, quan torno del Vallès i m'enfilo per la baga, travesso boscos de ribera. Ja més amunt, em trobo els castanyers fins que a la vora del cim em saluden els roures i els trèmols. Com m'agrada d'aturar-m'hi a mirar les fulles de trèmol agitant-se amb el vent!

Clusades de bosc humit (L'F)

JOC DE LES FRAGÀNCIES

Fica el nas al forat i mira d'endevinar quina aroma s'hi amaga. Fes girar el triangle i veuràs si l'has encertada!

Pi

Bolets

Rementerola

Pi

Bolets

Rementerola

L'ALZINA, Matriarca del bosc

L'alzina és l'arbre dominant del Montnegre, i el seu bosc, l'alzinar, el marc de complexes relacions entre els organismes que el formen. Les capçades i les cavorques dels arbres permeten que molts ocells hi facin niu, i són refugi de molts animals. La cel·lulosa i la lignina de les alzines mortes nodreixen una munió de fongs; molts d'aquests estableixen simbiosi amb plantes; aquestes amb insectes, i molts insectes entre ells.

També la fauna s'ha d'adaptar a un ambient tan específic. El raspinyell té un bec llarg, fi i corbat per capturar els animals que s'amaguen a les clivelles de l'escorça de l'alzina. L'astor pot maniobrar a gran velocitat entre les capçades dels grans arbres, gràcies a les seves ales curtes i a la cua llarga que li fa de timó. Però, com en tots els boscos, l'element cabdal és el sol. Als alzinars madurs és tan ric en matèria orgànica que esdevé el principal reservori de nutrients.

El gaig

És un ocell d'uns 30 o 35 cm de llarg, de plomatge rosat i marroquí, però les ales són rufes. És un ocell molt sociable. S'alimenta principalment de gams, ovis, insectes i larves. A la tardor, sol acumular grans quantitats d'aliment per fer reserves per a l'hivern. És molt sociable, i normalment es veu en parelles o petits grups, sobretot a la primavera.

El raspinyell

És un ocell d'uns 12 cm de llarg. És de color marró clar, amb el ventre més clar i la gola blanquinosa. Té les ales molt llargues i un bec força llarg, però i corbat. Menja insectes que troba a l'escorça dels arbres. Fa el niu amb herba, palla, fragments d'escorça i petites arrels. És molt sociable i viu en parelles o petits grups de les hores que passen pels arbres.

L'astor

També és falcó pardiller, és un ocell de rapina que fa uns 50 cm de llargada. Té el cap petit, el bec fort i encorbat, les potes fortes amb urpes potents, les ales curtes i arrodonides, i la cua llarga. És un formidable caçador de bosc. S'alimenta de petits i mitjans mamífers, però també és un gran caçador dels ocells, sobretot de tudons. Costa de veure.

El gris

És un petit mamífer que fa entre 14 i 20 cm de longitud. S'alimenta d'algunes fulles i presenten un aspecte a mig camí entre una rata i un esquiu, però així també s'assembla a una esquirola. És un animal nocturn i té fama de carnisí. El Montnegre acull la població de gris més meridional de la península Ibèrica.

UNA FESTA DE COLORS

Als cims del Montnegre domina el negre del sol pissarrós i el bosc espès, d'aquí ve el nom del massís. A les planes conreades, el verd llampant dels cereals o del farratge contrasta amb el verd fosc de pinedes i alzinars, que fan dels seus pendents del Corredor un mar d'ones verdes.

A la tardor, aquest mateix verd fosc de pins i alzines combina amb els grocs, els tartrats i els gairebé vermells dels roures.

Fins i tot hi ha blanc al Parc. Quan la primavera es desperta, els cirerers florits esquitxen la baga del Montnegre, mentre que el sol, el cantó maresmenc del Parc, ens ofereix sempre un altre blanc, el dels hivernacles on es conreen la flor i el maduixot.

Molt ocasionalment, també el blanc de la neu enfarina els paisatges del Parc, però allò que hi és sempre és el blau del Mediterrani que ens agombola.

Bosc molt madur i a la vora del Montnegre (L'F)

5. VINCLES VIUS

Descripció del plafó

El plafó està dedicat, una part, a la descripció de vuit espècies pròpies del Parc –quatre de vegetals (galzeran, corniol, arítjol i arboç) i quatre d’animals (esquirol, banyarriquer, pica-soques blau i marroneta de l’alzina)–, i l’altra, a les plagues i malures que afecten part dels pins, roures, sureres i castanyers del Parc.

Les plagues

A més dels incendis, els grans perills per al bosc són les malures i les plagues. Una de les seves causes és l’afavoriment d’espècies d’arbres no autòctons. Tinguem present que més de la meitat de la superfície forestal del Montnegre i el Corredor ha estat plantada o afavorida per l’èsser humà. Altres causes són la falta de gestió forestal, la sequera i les altes temperatures.

Entre les principals plagues que afecten els pins destaquen la processionària (un insecte defoliador) i el *Tomicus destruens* (un insecte perforador). Pel que fa a les alzines, suros i roures, la principal plaga defoliadora és l’eruga peluda (*Lymantria dispar*), però també s’hi poden trobar insectes perforadors com el banyarriquer. Les plagues més agressives que pateix actualment el castanyer són la de la vespeta (un insecte) i la del xancre (un fong).

Els senyals i els rastres

És difícil veure animals al Parc, perquè molt sovint s’amaguen de nosaltres. Per exemple, el pica-soques blau, que recorre els troncs d’alzines i sureres burxant amb el bec entre les esquerdes en cerca d’insectes i larves, si nota que és vist, s’oculta a l’altra banda del tronc. En canvi, és més fàcil sentir els ocells cantar o trobar rastres i senyals, com ara excrements de fagina o de gat mesquer, o petjades i pèls de senglar en tolls i troncs.

6. BESTIARI SECRET

Descripció del plafó

En aquest plafó es descriuen dotze animals propis del Parc, que es classifiquen en quatre grups segons si els podem veure, sentir, olerar o intuir pel senyal o pel rastre que deixen.

La fauna

L'extraordinària varietat d'ambients del Parc permet una gran diversitat de fauna. S'hi han comptabilitzat unes 175 espècies de vertebrats: més de noranta són ocells que hi fan niu, una quarantena llarga són mamífers –la guineu, el cabirol, el gat mesquer, la fagina, el senglar, el conill, moltes espècies de ratapinyades...–, i unes desenes són rèptils, amfibis i peixos. A tots aquests encara hem de sumar els milers d'insectes i altres invertebrats, que afavoreixen la presència de depredadors com l'àliga marcenca, l'aligot, la serp verda i el llangardaix.

La ratapinyada

Les ratapinyades són un ordre de mamífers integrat per unes 1.100 espècies esteses arreu del món. Són l'únic tipus de mamífer capaç de volar, en haver convertit les seves extremitats superiors en ales. Compleixen un rol ecològic de primer ordre, ja que pol·linitzen les flors, escampen les llavors i regulen poblacions d'insectes que poden esdevenir plagues. Per tot plegat, les espècies de ratapinyades estan protegides.

La ratapinyada, també anomenada *ratpenat*, *voliac* o *muricec*, sol reposar penjada del revés de branques o sostres de les coves, arbres, mines o edificacions on viu. S'alimenta d'insectes i de fruita. Per detectar obstacles o trobar les preses, compta amb una mena de radar biològic.

Al Parc viuen diverses espècies de ratpenats, entre aquestes el ratpenat orellut meridional, un dels més fàcils d'identificar per les seves grans orelles. Cada any se celebra la Nit Europea dels Ratpenats per seguir-los el vol amb detectors d'ultrasons. Podeu trobar més informació sobre aquest animal al vídeo «Investigadors i natura –Ratpenats. Qui, com i per què?», del Museu de Ciències Naturals de Granollers: <https://www.youtube.com/watch?v=sfwvy6JomCg>

El senglar

El senglar és el mamífer més espectacular del Parc. Necessita la coberta del bosc per amagar-s'hi i per trobar-hi l'aliment –agllans, bulbs, arrels i rizomes, però també petits invertebrats–. En els darrers anys, el seu nombre ha augmentat molt per l'absència de predadors naturals i l'elevada taxa de reproducció de l'espècie.

7. MÓN DE PEDRA

Descripció del plafó

El plafó està dedicat a la geologia del Parc. S’hi explica la composició de les roques del Montnegre i el Corredor, així com dos fenòmens geològics poc coneguts que podem trobar en aquest espai: l’anomenat *caos de boles* i el volcà de Sant Corneli. També es donen a conèixer les explotacions mineres i les pedreres que hi va haver en diverses zones del Parc.

Característiques geològiques

El substrat geològic dels dos conjunts muntanyosos està bàsicament format per un gran cos granític. Només als cims del Montnegre hi trobem un altre material, la pissarra, que és la que dona un caràcter marcadament més abrupte a aquest massís, i a la zona d’Hortsavinyà, pedres calcàries.

Mentre que la pissarra resisteix bé a l’erosió, el granit, per l’efecte de la humitat ambiental i les temperatures benignes, es disgrega amb relativa facilitat i dona lloc al típic sauló, la qual cosa determina el relleu més suau i arrodonit del Corredor.

Caos de boles

Rep el nom de *caos de boles* el paisatge format per l’amuntegament de grans blocs esfèrics o ovoidals de granit, fruit de la meteorització. En veiem tot passejant per alguns indrets del Parc. De fet, les boles del Parc es troben entre les millors formacions d’aquest tipus de tot Catalunya. Aquestes grans roques han estat abric de pastors neolítics, refugi de bandolers i amagatall en diverses guerres, i actualment segueixen arrecerant alguns animals com les sargantanes, els dragons i els gats mesquers.

El volcà de Sant Corneli

Acostumem a situar els volcans de Catalunya a la Garrotxa. El cert, però, és que la comarca de la Selva també té una zona volcànica, més humil que la garrotxina però igualment interessant. A tocar del Parc trobem el volcà de Sant Corneli, en el terme municipal de Fogars de la Selva, fronterer entre aquesta comarca i el Maresme. Es tracta d’un vulcanisme desenvolupat durant el miopliocè, fa entre 5 i 25 milions d’anys, i, per tant, anterior al garrotxí.

La gent del poble de Fogars de la Selva localitza en el prat de Sant Corneli la boca d’aquest volcà apagat. És creença popular que en aquest prat no s’hi fan arbres a causa de l’alt contingut de sofre del sòl. El volcà ha estat explotat des d’antic. Els picapedrers n’extreien a mà columnes quadrades de basalt, molt apreciades per fer llambordes.

Minaires i picapedrers

Des de la segona meitat del segle XIX fins al començament del segle XX, s’hi van obrir mines per extreure’n ferro i coure. Del Parc també se n’ha aprofitat la pedra; de les seves pedreres n’han sortit, per exemple, els grans blocs de granit que protegeixen de les onades el tren de la costa.

MÓN DE PEDRA

Fins ara hem parlat dels boscos i de l'aigua, dels animals i de les plantes; ja és hora que ens referim al que sustenta i permet tot això: les roques!

La major part del Montnegre i el Corredor està format per diferents tipus de pedra granítica, que reconeixem fàcilment per la seva granulació. També hi trobem sol de pissarra als cims del Montnegre, i pedres calcàries a la zona d’Hortsavinyà. Amb el temps, les altes temperatures, l’aigua i el diòxid de carboni de l’atmosfera disgreguen el granit en una sorra de color daurat: el sauló.

La diferent composició de les roques aporta coloracions també diverses: les pissarres, tons negrosos i foscos als cims del Montnegre; el granit, tons molt més clars al Corredor i al sector oriental del Montnegre.

Sauló (JMN)

EL VOLCÀ DE SANT CORNELI

El volcà de Sant Corneli és l’únic volcà de tota la serralada i un dels valors geològics més desconeguts del Parc. Es troba al municipi de Fogars de la Selva, fent frontera entre la Selva i el Maresme. Popularment la boca d’aquest volcà apagat es localitza al prat de Sant Corneli i es creu que no s’hi fan arbres per l’alt contingut de sofre que té el sòl.

El volcà de Sant Corneli és anterior als volcans de la Garrotxa; s’estima que es va formar fa entre 5 i 25 milions d’anys.

A Sant Corneli podem observar una colada basàltica olivínica, que ha estat explotada des de fa més de dos-cents anys. Els picapedrers n’extreien a mà columnes quadrades de basalt, molt apreciades per fer llambordes.

Un cop tallades, eren transportades amb carros fins al tren d’Hostalric i d’allà, a Barcelona. Les llambordes del Born vell i de la plaça de Sant Jaume provenen de Sant Corneli.

Columnes basàltiques de la pedrera de Sant Corneli, Sant Corneli (Fogars de la Selva) (JMN)

Detall de la columna basàltica de la pedrera de Sant Corneli, Sant Corneli (Fogars de la Selva) (JMN)

CAOS DE BOLES

Passejant per la serra Polseruda, la muntanya d’en Tintorer i molts altres indrets granítics del Parc, trobem mig amagades grans roques de granit de formes esfèriques o ovoidals.

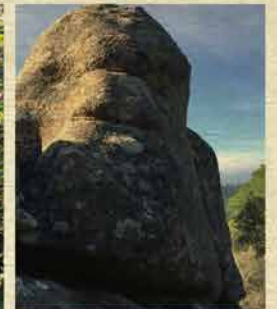
S’anomenen boles i són fruit de la meteorització. Les trobem aïllades o bé agrupades en castells. A moltes se’ls ha posat noms suggeridors, com la Pedra de la Ferradura, les roques dels Lladres o les Roques del Nyacapà. El singular paisatge que formen s’anomena caos de boles.

Al seu redós creixen líquens, molses i falgueres. També són catau de sargantanes i dragons. El gat mesquer hi fa un cau a sota i la latrina a dalt, mentre que els cabirols hi celebren els seus festejos territorials.

Les boles del Parc han estat abric de pastors neolítics, refugi de bandolers i amagatall en diverses guerres, i es troben entre les millors formacions d’aquest tipus de tot Catalunya.

Roques del Nyacapà (DPC)

Roques del Nyacapà (DPC)

MINAIRES I PICAPEDRERS

El Parc ha estat terra de mines i pedreres. Des de la segona meitat del segle XX fins al començament del segle XX, es va explotar el coure a les mines de can Montsant (Hortsavinyà) i el ferro a les mines de can Palomeres (Malgrat de Mar), aquestes fora del Parc.

Per dur el ferro fins al mar, on es carregava en vaixells, es transportava aèriament en vagonetes suspeses amb cables d’acer. Avui les mines són un dels refugis de cria per als ratpenats més importants de tot Catalunya.

També se n’ha aprofitat la pedra. De les pedreres del Parc han sortit els grans blocs de granit que protegeixen de les onades el tren de la costa, així com moltes llambordes dels carrers del Maresme i de Barcelona.

A les pedreres tradicionals, els picapedrers no separaven la pedra amb explosius, sinó amb tascons, com encara es pot apreciar a la pedrera del Corredor o a la de les Roques de Mataró, avui abandonades.

Mina de can Palomeres (JMN)

La Pícea, suport d’estructura per al transport i la càrrega del mineral de ferro procedent de can Palomeres (JMN)

8. LA PETJA HUMANA

Descripció del plaó

El plaó fa un recorregut pel patrimoni històric del Parc, que arrenca amb les societats neolítiques, continua amb els poblats ibèrics, segueix amb la colonització romana i desemboca en l'edat mitjana. Dins del Parc podem trobar dòlmens; poblats ibèrics; aqüeductes romans; ponts; ermites i esglésies medievals; antics forns de calç o per a altres usos i fins a uns dos-cents masos. En definitiva, un gran tresor arquitectònic.

Els monuments megalítics

Des de la prehistòria, el Montnegre i el Corredor han estat zona de pas i, sobretot aquest segon massís, també de poblament. Com a testimonis dels primers assentaments humans, trobem menhirs com el de la Pedra Llarga (Dosrius) o el del Pla de les Bruixes de Collsacreu (Vallgorguina); el cromlec dels Pins Rosers (Llinars del Vallès), un cercle irregular de pedres format per un menhir central i una corona de menhirs al seu voltant, i dòlmens com el de Pedra Gentil (Vallgorguina), que ha esdevingut símbol del Parc i ha donat lloc a mites i llegendes. La construcció d'aquests monuments funeraris, fa entre 5.000 i 7.000 anys, requeria tot un grup humà i uns coneixements tècnics admirables.

El poblament ibèric del Turó del Vent

Les tribus ibèriques laietanes van establir una vintena de poblats a les muntanyes del Parc. El més important fou el vilatge del Turó del Vent, a Llinars del Vallès, al Corredor. Conegut també com el Far, aquest assentament data del segle IV aC. El poblament està connectat visualment amb llduro, el poblament de Burriac, a Cabrera de Mar. Recordem que els assentaments dels laietans, situats sempre al cim dels turons per aprofitar l'orografia per bastir les defenses, es disposaven de manera que es poguessin veure entre ells. Aquesta connexió visual entre els poblats els servia per ajudar-se en cas que algun fos atacat.

Les vil·les romanes

Així com els laietans s'establien als cims, els romans colonitzaven les planes. La construcció romana més important al Parc és, sens dubte, l'aqüeducte de Can Cua, que, salvant el desnivell de la riera de Pineda, duia l'aigua del Montnegre a la vil·la o casa de camp de Can Roig, a Pineda. L'aqüeducte devia tenir una longitud de 3,5 quilòmetres i actualment se'n conserven quatre arcades.

Masies, esglésies i castells

Completen el patrimoni arquitectònic de l'espai ermites, esglésies i castells, així com diverses masies escampades per les dues muntanyes, algunes de notables.

LA PETJA HUMANA

A les fredes nits d'hivern en què ens tornem per vetllar la carbonera, els qui estem desperts fem petar la xerrada a la vora del foc. Una vegada, un company que sabia de lletra em va explicar que la serralada havia estat poblada de molt antic, des d'abans dels romans i tot.

El Parc ha estat poblat des de la prehistòria, sobretot el Corredor. S'hi han trobat menhirs com el de la Pedra Llarga (Dosrius); dòlmens com el de ca l'Arenes (Dosrius) i el de Pedra Gentil (Vallgorguina), o el cromlec dels Pins Rosers (Llinars del Vallès).

El dòlmen de Pedra Gentil ha esdevingut símbol del Parc i probablement és el més celebrat del país. Ha donat lloc a mites i llegendes. Molts pàgines atribueixen a les bruixes de Pedra Gentil les sobtades tempestes d'estiu que es desfermaven a la serralada.

Dòlmen de Pedra Gentil (Vallgorguina)

Menhir de Can Freginals (Vallgorguina)

MASIES, ESGLÉSIES I CASTELLS

Completen el patrimoni arquitectònic del Parc esglésies i castells de l'edat mitjana, així com diverses masies escampades pels dos massissos. Entre els edificis religiosos destaquem l'església preromànica de Sant Martí de Mata, l'església romànica de Sant Pere de Riu, l'església de Sant Martí de Montnegre i el santuari del Corredor.

Entre els castells, remarquem el castell de Palafrós, excel·lent mirador sobre el Montseny i la costa, i el castell Vell de Llinars, que servi de protecció als cavallers càtars abans que el terratrèmol de 1448 el destruís.

Per últim, al Parc trobem dos tipus de masies. A les parts altes, masos senzills, d'una planta i pis, molts abandonats. A les parts baixes i a les valls, grans cases de diversos pisos, com can Bosc del Far.

LES VIL·LES ROMANES

Els romans van colonitzar la zona del Maresme a partir del segle I aC; però a diferència dels laietans, que s'instal·laven als turons, ells ho van fer a les planes, en vil·les (*villae*). Una bona mostra d'aquestes cases de camp és la vil·la de Torre Llauder, a Mataró.

Però la construcció més important que han llegat els romans al Parc és l'aqüeducte de Can Cua (Pineda de Mar). Es tracta d'un magnífic exemple d'obra civil romana, que fou construït entre els segles I i II de la nostra era. L'aqüeducte feia 3,5 quilòmetres de llargada i duia aigua del Montnegre al lacus o safareig d'alguna vil·la romana de la zona del mas Roig, a Pineda. Actualment, de l'aqüeducte se'n conserven quatre arcades.

Aqüeducte de Can Cua (Pineda de Mar) (II)

EL POBLAMENT IBÈRIC DEL TURÓ DEL VENT

Entre els segles VI i II aC, el poble ibèric dels laietans habitava la part de costa que s'estén des de la Tordera fins al sud del Llobregat. Els laietans vivien en vilatges fortificats situats dalt de turons o de petites muntanyes des d'on dominaven l'entorn i es comunicaven entre ells per demanar-se ajuda quan eren atacats.

Al Parc hi han deixat una vintena d'assentaments com el de Montbrugós o de Castellar, però

el més important és el vilatge del Turó del Vent, conegut també com el Far, datat el segle IV aC. Constava d'habitacles de planta rectangular i de sitges per emmagatzemar el blat.

L'assentament era també un centre de treball tèxtil i metal·lúrgic. El Turó del Vent estava connectat visualment amb llduro, el vilatge de Burriac (Cabrera de Mar), una de les ciutats més importants de la Laietània.

9. VIURE AL PARC

Descripció del plafó

El plafó ens presenta les activitats econòmiques tradicionals del Parc. També inclou una breu línia cronològica amb els fets més destacats de la història del Montnegre i el Corredor.

Parc enfora

El Parc sempre ha tingut relació amb l’exterior, bé fos perquè era un lloc de pas i la seva xarxa de camins afavoria els intercanvis econòmics entre les comarques del litoral i les de l’interior, bé fos perquè de les seves serres se n’extreien productes que després arribaven a tot arreu. Per exemple, les vinyes dels vessants del Montnegre i el Corredor van produir l’aiguardent que s’exportà a Amèrica mitjançant els vaixells fets a les costes del Maresme amb la fusta de roure dels dos massissos, fins que l’arribada de la fil·loxera, a finals del segle XIX, va arruïnar la indústria vitivinícola i la producció d’aiguardent.

Els oficis tradicionals del Parc

L’aprofitament del bosc ha estat l’activitat econòmica més important d’aquestes muntanyes. Els boscos donaven pinyes i fusta, i de cremar la fusta n’extreien carbó, que és l’ofici que feien els carboners, com el nostre Pep Carbó.

El carboneig era una activitat principalment d’hivern, que acostumava a durar entre tres setmanes i un mes. Els carboners havien d’estar pendants de la pila perquè la combustió de la llenya es fes correctament. D’una carbonera en podien sortir un centenar de càrregues de carbó (1 càrrega equivalia a 120 quilos). Un cop obtingut, desempilaven la carbonera i els traguers carregaven el carbó a les sàrries del matxo i el transportaven a masies, pobles i ciutats. Passada la Guerra Civil, la crisi de la postguerra va fer revifar de manera passatgera la seva explotació i va proveir les grans ciutats de combustible fins als anys 1950, quan aparegué la gasolina.

Una cronologia del Parc

Aquests són alguns dels fets més destacats de la història del Parc que apareixen al diagrama de l’exposició:

Neolític
Es construeixen els dòlmens de Pedra Gentil i de Pedra Arca
S. IV-I aC
Prop de 10.000 ibers habiten les muntanyes del Parc
S. II-III
Es construeix l’aqüeducte romà de Pineda

998
Primer document on apareix el topònim «Montnegre»
1762
S’inaugura la façana barroca de l’església de Sant Martí de Sant Celoni
1930
Es publica *Montnegre*, una novel·la de Josep Roig
1947
El grup artístic Dau al Set es reuneix a la vall de Fuirosos i Joan Brossa hi redacta dos guions de pel·lícules inspirant-se en aquesta vall

1989
S’aprova el Pla especial de protecció del Parc del Montnegre i el Corredor
1993
Comença la reintroducció del cabirol al Parc
2004
Comença a celebrar-se al Parc la Nit Europea dels Ratpenats
2008
La Diputació de Barcelona elabora el Pla d’ús públic del Parc

VIURE AL PARC

Al Parc sempre hi ha hagut molt tràfec: qui volia passar del Vallès al Maresme o al revés, qui anava als boscos a treure'n fusta o suro, qui duia a la costa el vi de les vinyes... Sabieu que als segles XVII i XIX els vins d'aquestes contrades s'exportaven a Amèrica? Els envasaven en botes de castanyer tapades amb suro i els carregaven en vaixells construïts a les platges del Maresme. Tot fet al Parc!

PARC ENFORA

Des de l'època romana, el Montnegre i el Corredor han estat zona de pas. Pels seus camins, els traguers, amb els seus matxos, transportaven a masies, pobles i ciutats els productes que donava el bosc. Aquesta xarxa viària també va consolidar nuclis com Sant Celoni o Sant Iscle de Vallalta.

Can Pradell de la Serra (Vallgorguina) (IM)

ELS OFICIS DEL BOSC I LA PLANA

Els habitants dels masos sobrevivien aprofitant tots els recursos de la natura. Els boscos els donaven pinyes i fusta; la terra de la plana, careneres del Corredor i del delta de la Tordera, cereals, vinya i farratges, el qual, amb les pastures, alimentava petits ramats d'ovelles. L'hort, els porcs i l'aviram completaven la dieta.

A més, extreïen suro de les sureres o pega del pins, feien carbó de les alzines, glaç als pous de glaç i pous de neu, o vidre i calç als forns de vidre i calç.

Molts oficis bosquerols estaven vinculats amb d'altres de la plana: el pelador de suro amb el taper de les fàbriques de Sant Celoni o Tordera, el tallador de roure amb el mestre d'aixa de les platges del Maresme...

Mestre d'aixa

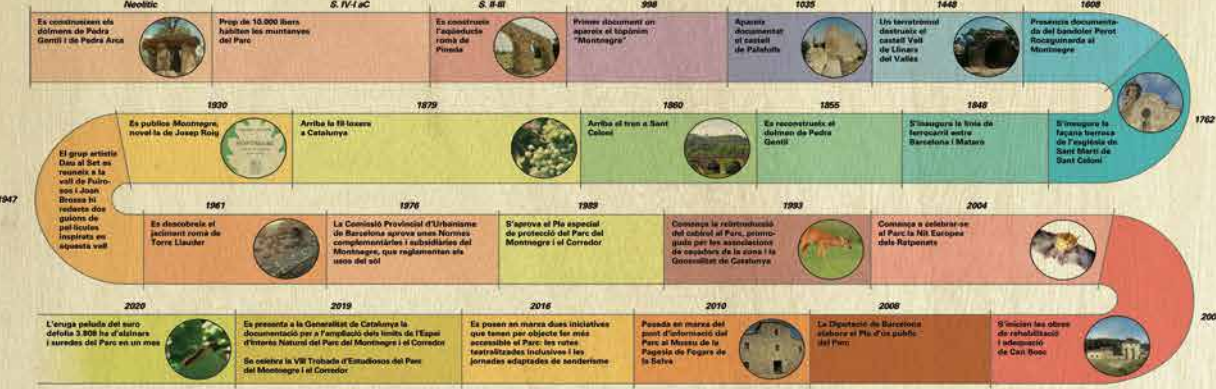

Pelant el suro

Ramet de xais a les Passadories de Can Bossa (Bosnia) (OC)

CRONOLOGIA DEL PARC: LES DATES MÉS REPRESENTATIVES

Neolític
Es construeixen els dòlmens de Pedra Gentil i de Pedra Arca

S. IV-I aC
Prop de 10.000 ibers habiten les muntanyes del Parc

S. II-III
Es construeix l'aqüeducte romà de Pineda

998
Primer document on apareix el topònim «Montnegre»

1035
Aquesta documentació el castell de Vall de Lluçà de Vallès

1448
Un terratzenol destrueix el castell de Vall de Lluçà de Vallès

1608
Procedura documental del llander Pepet Roigamada al Montnegre

1762
S'inaugura la façana barroca de l'església de Sant Martí de Sant Celoni

1930
Es publica *Montnegre*, novel·la de Josep Roig

1947
El grup artístic Dau al Set es reuneix a la vall de Fuirosos i Joan Brossa hi redacta dos guions de pel·lícules inspirant-se en aquesta vall

1989
S'aprova el Pla especial de protecció del Parc del Montnegre i el Corredor

1993
Comença la reintroducció del cabirol al Parc

2004
Comença a celebrar-se al Parc la Nit Europea dels Ratpenats

2008
La Diputació de Barcelona elabora el Pla d'ús públic del Parc

10. UN PARC PER A TOTHOM

Descripció del plafo

El darrer plafo ens detalla com funciona la gestió del Parc i quins són els seus objectius de conservació, desenvolupament econòmic de la població i ús públic.

La Xarxa de Parcs Naturals

El Parc és un territori de gran valor natural i patrimonial, amb un projecte propi de conservació impulsat per les administracions que el gestionen. A més, forma part d'un projecte global, que és la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona, integrada per dotze espais naturals de gran valor paisatgístic, ecològic i cultural. La Xarxa protegeix més de 100.000 hectàrees en cent municipis. Per últim, el Parc també forma part del Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya (PEIN) i de la xarxa europea Natura 2000.

La conservació ecològica i cultural

El Parc presta suport a la recerca en els àmbits de l'ecologia, la història i el patrimoni arquitectònic, en col·laboració amb altres institucions, museus i entitats naturalístiques i culturals. A més, desenvolupa programes de seguiment de fauna i flora prioritàries, i participa en altres programes de seguiment de fauna indicadora del bon estat de conservació del medi natural que es fan en els àmbits català, espanyol i europeu.

L'ús públic i l'educació ambiental

Des del Parc es dissenya una oferta d'ús públic respectuosa i sostenible, i alhora es garanteix la preservació dels ecosistemes, del patrimoni cultural i dels usos tradicionals. El Parc disposa d'un pla d'itineraris que ofereix als ciutadans un conjunt de passejades de descoberta i d'interpretació del paisatge i d'un complet conjunt d'equipaments integrat per dos centres de documentació, diversos centres i punts d'informació, un campament juvenil, un allotjament rural, dues àrees d'esplai, miradors i àrees d'aparcament.

El desenvolupament econòmic de la població

El Parc garanteix l'activitat tradicional i encoratja els qui treballen amb productes locals per afavorir un desenvolupament econòmic sostenible. Es fomenta també l'activitat ramadera sostenible i s'impulsa el programa «Parc a taula» per destacar els valors naturals, culturals i paisatgístics de l'espai mitjançant la gastronomia de qualitat i el foment de la producció artesanal i l'agricultura de proximitat.

UN PARC PER A TOTHOM

El Parc del Montnegre i el Corredor és un territori de gran valor natural i patrimonial, amb un projecte propi de conservació. Aquest projecte està impulsat per les administracions que gestionen el Parc i és clau per garantir la protecció de la biodiversitat i del paisatge, així com del patrimoni cultural.

A més, el Parc forma part d'un projecte global, que és el de la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona.

El Parc del Montnegre i el Corredor forma part del Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya (PEIN) i de la xarxa europea Natura 2000.

Espai natural protegit

LA CONSERVACIÓ

El Parc presta suport a la recerca en els àmbits de l'ecologia, la història i el patrimoni arquitectònic, en col·laboració amb altres institucions, museus i entitats naturalístiques i culturals.

El Parc participa en diversos programes de seguiment de fauna indicadora del bon estat de conservació del medi natural, que es fan en els àmbits català, espanyol i europeu: poblacions d'urbs, ocells comuns, petits mamífers, cetàceus, etc. A més, el Parc participa en altres programes de seguiment de fauna i flora prioritàries, com ara la flora amenaçada,

els jaciments arqueològics, la qualitat ecològica dels espais fluvials, els peixos i els amfibis, entre d'altres. La conservació del patrimoni arquitectònic, històric i cultural és un altre objectiu del Parc. El suport a la conservació del patrimoni arqueològic n'és un bon exemple, i molts cops aquest suport compta amb la col·laboració de voluntaris.

L'ÚS PÚBLIC

Des del Parc es dissenya una oferta d'ús públic respectuosa i sostenible, que alhora vol garantir la preservació dels ecosistemes, del patrimoni cultural i dels usos tradicionals.

El Parc disposa d'una xarxa de punts d'informació i d'equipaments integrats per dos centres de documentació, diversos centres i punts d'informació, un campament juvenil, un allotjament rural, dues àrees d'esplai, miradors i àrees d'aparcament.

El Parc disposa d'un pla d'itineraris que ofereix als ciutadans un conjunt de passejades de descoberta i d'interpretació del paisatge. Al seu torn, la senyalització orienta als visitants de l'espai natural i els facilita gaudir de la natura que cal observar.

El Parc del Montnegre i el Corredor té molts visitants que hi fan cap des dels municipis veïns amb aspiracions educatives, esportives o culturals. És per això que el Parc treballa per assolir l'equilibri entre l'ús públic, la conservació del paisatge i els valors naturals.

EL DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC

El Parc garanteix l'activitat tradicional i esperona els qui treballen amb els productes locals per afavorir el desenvolupament econòmic sostenible.

El Parc promou els productes locals que es fan amb productes de qualitat i amb respecte pel medi ambient. Es fomenta també l'activitat ramadera sostenible orientada a l'obtenció de productes de proximitat de qualitat i a la prevenció d'incendis.

"Parc a taula" és un programa de desenvolupament econòmic que promou el comerç de proximitat, la cultura i la gastronomia de qualitat. El foment de la producció artesanal i l'agricultura de proximitat.

Així mateix, el Parc promou la conservació d'espais oberts que contribueixen a obtenir un paisatge en moure i canviar.

FONTS DE CONSULTA

Tot seguit, us oferim informació addicional sobre el Parc del Montnegre i el Corredor i sobre alguns aspectes relacionats amb el seu patrimoni ecològic o cultural.

Parc del Montnegre i el Corredor. Xarxa de Parcs Naturals. Diputació de Barcelona
<https://parcs.diba.cat/web/montnegre>

Xarxa de Parcs Naturals. Diputació de Barcelona
<http://parcs.diba.cat>

L'informatiu dels Parcs
Informació sobre els parcs de la Xarxa de Parcs Naturals
<http://parcs.diba.cat/web/l-informatiu>

Viu el parc escolar
Programa de coneixement del Parc adreçat a escolars
<http://www.viuelparc.org>

Educació ambiental
Programes, serveis i equipaments de la Xarxa de Parcs Naturals
<http://parcs.diba.cat/web/educacio-ambiental>

Visita 360° de l'exposició «Parc del Montnegre i el Corredor»
Visió en 360° de l'exposició itinerant amb enllaços d'interès i informació complementària
<https://parcs.diba.cat/web/multimedia/visites-virtuals-360>

CRÈDITS DE L'EXPOSICIÓ

Coordinació
Subdirecció d'Imatge Corporativa
i Promoció Institucional de la
Diputació de Barcelona

Coordinació tècnica
Gerència de Serveis d'Espais
Naturals de la Diputació de Barcelona

Continguts i disseny gràfic
L'Apòstrof, SCCL

Il·lustracions
Agnès Perelló (AP)

Fotografies
Ajuntament de Vilalba Sasserra (AVS)
Alberto-g-rovi (A-g-r)
Àlex - Wikimedia Commons (A-WC)
Amics del Museu Geològic del Seminari
de Barcelona (AMGSB)
AMMM Arxiu Municipal de Malgrat de Mar
(Fons de Juli Girons)
Arxiu de la Xarxa de Parcs Naturals (XPN)
Arxiu d'Imatges de l'Ajuntament de Sant Celoni (ASC)
Escola de Natura del Corredor (ENC)
Gyorgy Csoka (GC)
IMPULS (IM)
Iñaki Relanzón (IR)
IronChris (IC)
Joan Munich i Arramz (JMA)

Johansen Krause (JK)
Jordi Hernández (JH)
Josep Cano (JC)
Josep Melero (JM)
Josep Puighermanal (JP)
Kim Castells (KC)
Manel Segarra (MS)
Mireia Vila (MV)
Oficina de Patrimoni Cultural. Diputació
de Barcelona (OPC)
Oriol Clavera (OC)
Romuald Gallofré/Capgròs (RG/C)
Roser Loire (RL)
Salvatore Ingala (SI)
Taller de Cultura (TC)
Wikimedia Commons

Cartografia
Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació
de Barcelona

Producció audiovisual
Bruna González - Rosa Embún

Producció
Dígit

Agraïments
Escola de Natura del Corredor
Serveis tècnics i personal del
Parc del Montnegre i el Corredor

Oficina del Parc del Montnegre i el Corredor

C/ Església, 13, 2n
08471 Vallgorguina
Tel. 938 679 452

p.montnegre@diba.cat

**Parc del Montnegre
i el Corredor**

**Diputació
Barcelona**

Xarxa de Parcs Naturals